

OPEN MONUMENTEN DAG

14 en 15 september 2024

Met opdrachten voor scholieren van 6 t/m 13 jaar

Lezing van Willem de Weert in de Raadzaal om 14 en 15 uur op zondag 15 september

Gemeente **Woensdrecht**

de groene gemeente op de Brabantse Wal

Heemkundekring
Het Zuidkwartier
v.o.w. 1977

Stichting Beheer Cultuur-Historisch Erfgoed Zuidwesthoek

NEDERLAND
MONUMENTENLAND

**VRIENDEN
LOTERIJ**
-SINDS 1989-
WIN MEER, BELEEF MEER

 Energie
voor elkaar

FONDS VOOR
CULTOOR
PARTICIPATIE

INHOUDSOPGAVE

Voorwoord burgemeester Steven Adriaansen	3
Vind jij het missende stukje?	4
Uitleg vragen	5
Wethouder Erfgoed, Cultuur en Monumenten Jeffrey van Agtmaal	6
Stichting Behoud Cultuur-Historisch Erfgoed Zuidwesthoek	7

Algemene openingstijden Monumentendagen: 12-17 uur.

Ossendrecht:

Museum Den Aanwas	8	OPEN OP: Zaterdag en zondag
Woonhuis Dorpsstraat 21	10	Zaterdag
Kapel Heilige Zuster Marie Adolphine	12	Zondag
Protestantse kerk	14	Zondag
Oorlogsmuseum	16	Zaterdag
R.K. parochiekerk St. Gertrudis	18	Zondag

Hoogerheide:

Landgoed Mattemburgh	20	Zondag
Heemhuisje 't Kwartier	22	Zondag
Raadzaal	24	Zondag
Lezing Willem de Weert	26	Zondag (14 en 15 uur)
Wings over Woensdrecht	28	Zaterdag en zondag
Onze-Lieve-Vrouw-Hemelvaartkerk	30	Zondag

Huijbergen:

Molen Johanna	32	Zondag
Wilhelmietenmuseum	34	Zondag

Putte:

Theehuis Gloriette	36	Zondag
Villa Bieduinen	38	Zaterdag

Hier vind je de plattegrond met deelnemende monumenten:

www.woensdrecht.nl/openmonumentendag

Beide dagen open

Zaterdag open

Zondag open

VOORWOORD

Beste lezer,

Erfgoed is een rijk en veelzijdig begrip. Het gaat daarbij niet alleen om panden en objecten, maar ook landschappen en cultuur. Erfgoed geeft ons inzicht in het verleden en biedt betekenis aan onze huidige maatschappij. Het vormt de basis van onze Woensdrechtse identiteit—een identiteit die we met trots willen doorgeven aan toekomstige generaties en laten ervaren door inwoners en bezoekers van onze mooie gemeente.

Gelukkig zijn er in onze gemeente talloze betrokken inwoners die zich inzetten voor het behoud van ons erfgoed. Zoals de Stichting Behoud Cultuurhistorisch Erfgoed Zuidwesthoek, een groep van enthousiaste vrijwilligers die ook dit magazine voor u hebben samengesteld. Het biedt een inkijk in de diversiteit en schoonheid van onze monumenten. Het nodigt u uit om te ontdekken, te bewonderen en te waarderen wat ons erfgoed te bieden heeft. Ook vindt u opdrachten en vragen die zowel informatief als vermakelijk zijn. Het is geschikt voor jong en oud en biedt een unieke manier om meer te leren over onze rijke geschiedenis en cultuur.

Er zijn diverse activiteiten en evenementen die bijdragen aan het levend houden van ons erfgoed. Zo vindt op 14 en 15 september 2024 de Open Monumentendag plaats.

Foto: Tonny Presser

Dit is een uitgelezen kans om de verschillende monumenten in onze gemeente te bezoeken. Daarnaast nodigen we u graag uit op zondag 15 september om 14:00 en 15:00 uur in de raadzaal voor een lezing van Willem de Weert. Deze lezing biedt diepgaand inzicht in de geschiedenis en het belang van ons erfgoed. Ik nodig u van harte uit om hierbij aanwezig te zijn.

Steven Adriaansen,
Burgemeester

**OPEN
MONUMENTEN
DAG**

VIND JIJ HET MISSENDE STUKJE?

Op de foto zie je een oud ambacht. Er mist een puzzelstukje, dat je in elk monument terug kunt vinden tijdens de Open Monumentendagen op 14 en 15 september 2024.

Vind jij het stukje? Neem het dan niet mee, maar maak een foto van jezelf met het puzzelstuk en tag ons op Social Media met

[#monumentendag](#) [#gemeentewoensdrecht](#)

(Eén foto op Social Media is genoeg)

DE OPDRACHTEN

Vragen

Naast het 'missende puzzelstukje' bevat dit boekje ook verschillende vragen over de deelnemende monumenten. In het boekje kun je het antwoord opschrijven. Deze vragen zullen later in jouw schoolgroep worden besproken.

Stickers

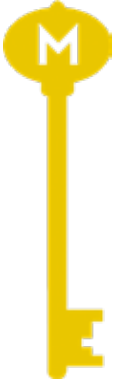
Plak de stickers die je bij dit boekje krijgt bij elk monument dat je hebt bezocht en toon zo jouw betrokkenheid bij de gemeente en haar rijke geschiedenis. Op deze manier laat je zien dat je actief meedoet en waarde hecht aan de erfgoedlocaties binnen jouw gemeenschap.

Bij elk monument in dit boekje vind je een afbeelding van deze sleutel. Plak daar je sticker!

Deelnemende basisscholen:

- Basisschool Klim-Op, Hoogerheide
- Basisschool de Dobbelsteen, Hoogerheide
- Basisschool Delphin, Hoogerheide
- Basisschool 't Paviljoen, Ossendrecht
- Basisschool Op Dreef, Putte
- Basisschool Ste. Marie, Huijbergen
- Basisschool Fortuna, Woensdrecht

WETHOUDER JEFFREY VAN AGTMAAL

Beste lezer,

Na de woorden van de burgemeester wil ik graag dieper ingaan op het erfgoed van Woensdrecht en hoe wij als gemeente hier vorm aan geven. Erfgoed is namelijk niet alleen een weerspiegeling van het verleden, maar ook een fundament voor onze toekomst.

Vorig jaar hebben we een nieuwe erfgoedvisie opgesteld. Deze visie zet ons op koers om monumenten te koesteren en te benutten. Het is een levend document dat ons helpt om erfgoed te integreren in de moderne behoeften van wonen, duurzaamheid en klimaatadaptatie. Met deze visie leggen we de basis voor een toekomst waarin ons erfgoed niet alleen bewaard blijft, maar ook een actieve rol speelt in de ontwikkeling van onze gemeenschap.

Een bijzonder aspect van ons erfgoed zijn de kerkgebouwen en religieuze monumenten. Deze gebouwen staan vaak centraal in ons dorp, zowel fysiek als emotioneel. De kerkenvisie, die eveneens vorig jaar werd uitgebracht, geeft ons handvatten om deze bijzondere plaatsen te behouden en waar mogelijk een nieuwe bestemming te geven. Het is een visie die verder kijkt dan alleen de stenen; het omvat ook de verhalen, tradities en gemeenschapszin die met deze gebouwen verbonden zijn.

Met deze visies onderstrepen we ons belang aan de Woensdrechtse monumenten, zowel voor het verleden als de toekomst. Ik hoop dat dit magazine u inspireert en aanmoedigt om de historische parels van onze gemeente te ontdekken.

Veel leesplezier!

Jeffrey van Agtmaal

Wethouder erfgoed, cultuur en monumenten

Foto: Tonny Presser

STICHTING BEHOUD CULTUUR- HISTORISCH ERFGOED ZUIDWESTHOEK

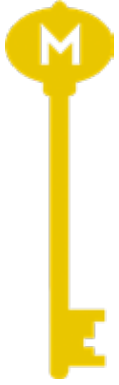
De Stichting Behoud Cultuur-Historisch Erfgoed Zuidwesthoek bestaat uit een groep enthousiaste vrijwilligers die zich inzetten voor het behoud van het materieel en immaterieel erfgoed van de gemeente Woensdrecht.

In de loop der jaren is er helaas al redelijk wat erfgoed verloren gegaan door het gebrek aan een erfgoedbeleid en de daaraan gekoppelde minimale interesse voor erfgoed. Het is daarom van belang om nu ons in te zetten voor datgene wat er nog is te behouden voor ons nageslacht.

De missie

De Stichting wil onze bestuurders en bevolking er continu van overtuigen dat behoud van erfgoed (materieel en immaterieel) niet gezien moet worden als een kostenpost of een drang om te behouden alleen voor het behouden, maar dat erfgoed een substantiële toegevoegde waarde heeft voor de gemeenschap. Deze waarde moet gezien worden in het feit dat erfgoed een verbindende factor is, het ons leefgenot vergroot, het ons een 'thuis' gevoel geeft en dat het daarom onze identiteit en ziel van de gemeenschap is.

OSSENDRECHT

Museum Den Aanwas

Aanwas 29, Ossendrecht

Het museum is gehuisvest in een pand uit de 17de eeuw wat ongeveer begin 1800 verbouwd is naar de toen geldende mode en sindsdien grotendeels in die staat is gebleven. U vindt er een fraaie stijkkamer met bedsteden en er is een origineel ingerichte keuken. Verder is er een stameneeke, waar u inderdaad iets kunt gebruiken. In de prachtige kelder vindt u archeologische vondsten uit de omgeving. Op de zolder komt u op een dorpsplein met oude ambachten. Buiten zijn in het karkot oude werktuigen en gereedschappen te bewonderen.

Ossendrecht kent drie beroemde inwoners:

Prinses Paulientje, Zuster Marie Adolphine en Pater Anselmus Musters.

In het museum wordt ruimschoots aandacht besteed aan Prinses Paulientje, die in 1878 in Ossendrecht als Johanna Paulina (Pauline) werd geboren.

Bij haar geboorte was ze slechts 30 cm, een lengte die ze in de bijna 17 jaar die ze zou leven, amper wist te verdubbelen. Meer hierover in de permanente tentoonstelling “De wonderse wereld van Prinses Paulientje”.

Tijdens de Monumentendagen is er geen entreeheffing.

Reguliere openingstijden:

April t/m oktober: iedere zondagmiddag van 13:30 uur tot 16:30 uur.

Entree € 5,00 (incl. consumptie)*

Kinderen tot en met 12 jaar GRATIS

Scan de qr-code voor de website

Of wordt lid!

Vraag:

Wat is een stameneeke?

Woonhuis Dorpsstraat 21

Dorpsstraat 21, Ossendrecht

Cichorei de Beukelaar...toch net wat anders!

Woonhuis, Dorpsstr. 21, 4641 HV Ossendrecht is een herinnering aan de Ossendrechtse cichorei-industrie.

Eind 19e eeuw werd dit woonhuis gebouwd voor Frans de Beukelaar, jongste directielid van het familiebedrijf Stoompeekoffiefabriek Gebroeders de Beukelaar.

Meerdere panden in Ossendrecht zijn terug te voeren op deze familie.

Het interieur van dit woonhuis bevat echter nog veel authentieke decoratieve elementen en is daardoor bijzonder gaaf gebleven.

Dit monument is alleen geopend op zaterdag 14 september.

Foto: Tony Presser

Vraag:

Wat is cichorei?

Kapel Heilige Zuster Marie-Adolphine

Adolphineplein 2, Ossendrecht

ZONDAG
OPEN

In 1951 werd de Stichting Soeur Marie-Adolphine opgericht (later werd Soeur vervangen door Zuster), met als hoofddoel de bevordering van de verering van zuster Marie-Adolphine. In datzelfde jaar wordt het geboortehuis van Kaatje aangekocht. Er werd een kapel van gemaakt, die echter moest worden afgebroken en opnieuw opgebouwd omwille van de verkeersveiligheid. Hierbij is de oorspronkelijke bedstede van Kaatje bewaard gebleven. Na een grondige restauratie werd de kapel op 29 mei 1983 opnieuw ingezegend door bisschop Mgr. Ernst.

In 2012 ontving de kapel van de plaatselijke heemkundekring een aantal objecten die afkomstig zijn uit het klooster in Antwerpen, zoals drie kruisbeelden en een schilderij. Ook een stukje stof van de halsdoek van Kaatje is in Ossendrecht terecht gekomen. De kapel is dagelijks geopend en wordt veelvuldig gebruikt voor jubilea en andere bijzondere gebeurtenissen. Daarnaast wordt de kapel bezocht door diverse scholen.

Elk jaar wordt ter ere van zuster Marie-Adolphine een feestdag gehouden op 8 juli of de eerste zondag daarna. Er is dan een stille gebedstocht van de kapel naar de Berghoeve, waar enkele minuten wordt stilgestaan bij het leven van Kaatje, het Adolphinelied wordt gezongen en tot de Heilige zuster Marie-Adolphine wordt gebeden.

Er is een processie waaraan o.a. wordt deelgenomen door de Adolphinegroep (een schrijn met relik van de heilige, een vaandel en een aantal dames gekleed als zuster). Tot slot volgt een plechtige Eucharistieviering in de parochiekerk van Ossendrecht.

De kapel is dagelijks overdag geopend.

Scan de qr-code voor de website

Vraag:

In welk land heeft Zr. Marie Adolphine gewerkt en is ze om het leven gebracht?

Protestantse kerk Ossendrecht

Dorpsstraat 10, Ossendrecht

De Hervormde kerk is een protestantse kerk, oorspronkelijk van de Nederlandse Hervormde Kerk, in Ossendrecht in de provincie Noord-Brabant.

Geschiedenis

De eerstesteenlegging van het kerkgebouw gebeurde in 1798. De kerk werd gebouwd omdat de protestanten tijdens de Franse tijd de oude katholieke kerk, die ze zich tijdens de reformatie hadden toegeëigend, moesten teruggeven aan de katholieken. De neoclassicistische zaalkerk heeft in hetzelfde pand een pastorie. De klok daterend uit 1945 werd later bijgeplaatst in een vrijstaande klokkenstoel naast de kerk. In 1965-1966 vond een grote restauratie plaats waarbij de neogotische ingangspartij verdween.

In 1971 kreeg de kerk de status van rijksmonument. Het van oorsprong Nederlandse Hervormd kerkgebouw werd in 1981 in gebruik genomen door de Protestantse Kerkgemeenschap Ossendrecht-Hoogerheide. In 2005-2006 volgde een tweede restauratie o.l.v. architect Jan Weijts uit Bergen op Zoom.

Interieur

Het kabinetorgel werd ingewijd op 19 augustus 1821 en werd enkele malen gerestaureerd waaronder een laatste maal in 1973 door de firma Fama & Raadgever uit Utrecht.

Er zijn elke zondagochtend diensten in de Protestantse Kerk. (09.45 uur)

Scan de qr-code voor de website

Vraag:

Hoe noemen ze de klok naast de kerk?

**OPEN
MONUMENTEN
DAG**

Oorlogsmuseum

Putseweg 60, Ossendrecht

Een bijzondere collectie voorwerpen uit de Tweede Wereldoorlog ondergebracht in het voormalige Katholiek Militair Tehuis.

Het Oorlogsmuseum Ossendrecht is een privé museum, opgericht door Jan de Jonge. Jan heeft zijn hele leven souvenirs van de tweede wereldoorlog verzameld. Het verzamelen begon in en om het huis in Zeeland, maar ook bij zijn grootouders in Brabant. Het verzamelen is een ware passie geworden. In de beginjaren gebeurde dit vooral in de vorm van herdenkingstentoonstellingen. Deze hield hij in plaatsen als Goes, Middelburg, Vlissingen, Dordrecht, Klundert, Eede, IJzendijke, Den Haag, Breskens, Utrecht, Westdorp, Hoogerheide en Amsterdam, maar ook in Belgische plaatsen als Essen en La Gleize.

De familie woonde in het dorp Sinoutskerke, in de buurt van Goes, op een klein boerderijtje. Nadat Jan stopte met zijn baan in het onderwijs is hij langzamerhand een museum op gaan bouwen in de schuur aan zijn huis. Samen met enkele vrijwilligers heeft hij jaren aan het museum gewerkt en is hij doorgegaan met het verzamelen van nieuwe ob-

jecten. De staat van de schuur ging echter achteruit en uiteindelijk was renovatie noodzakelijk. Uitbreiding en herbouw waren toen niet mogelijk en er moest uitgekeken worden naar een nieuwe locatie.

De schoonouders van Jan woonden op dat moment in Ossendrecht. Hier werd gezocht naar een huis met museumruimte. Deze werd ook gevonden, in de vorm van het voormalige Katholiek Militair Tehuis bij de Koningin Wilhelminakazerne, ook wel legerplaats Ossendrecht genoemd.

Het museum is nu min of meer klaar. Het is uiteindelijk niet de bedoeling om van het museum een massa-attractie te maken. Het is de bedoeling dat het een museum is waar weliswaar niet zo veel mensen komen, maar waar de bezoekers een persoonlijke en wat ons betreft gezellige en leerzame rondleiding kunnen krijgen.

Voor mensen die nog meer willen weten over de strijd die in de omgeving van het museum gewoed heeft en over de slag om Antwerpen en de Schelde kan er een zogenaamde 'Battle Tour' verzorgd worden. Hierbij worden ter plaatse monumenten en slagvelden bezocht.

Entree op zaterdag 14 september €5, incl. koffie en rondleiding.

Scan de qr-code voor de website

Vraag:

Uit welke oorlog vind je spullen in het Oorlogsmuseum?

R.K. parochiekerk St. Gertrudis

Dorpsstraat 1, Ossendrecht

ZONDAG
OPEN

Sinds de middeleeuwen staat er al een kerk op deze plaats, pal op de Brabantse Wal. In de Tachtigjarige Oorlog is de kerk van de katholieken in protestantse handen geraakt. In deze periode hielden de katholieken hun missen in schuilkerken. In 1798 is de kerk weer teruggegeven aan de katholieken. Deze kerk is gebouwd door architect P. van Genk in 1897 in neogotische stijl, onder andere herkenbaar aan de ranke spitse toren.

Kerkgebouw

R.K. parochiekerk St. Gertrudis uit 1897. Driebeukige neogotische kruisbasiliek met westtoren. Karakteristiek werk in het oeuvre van P.J. van Genk, hoofdzakelijk beïnvloed door de vroege Franse gotiek.

Interieur met houten kruisribgewelven. Modernere beglazing in het koor.

Scan de qr-code voor de website

Vraag:

Is deze kerk een gemeentelijk of rijksmonument?

HOGERHEIDE

ZONDAG
OPEN

Landgoed Mattemburgh

Antwerpsestraatweg 183, Hoogerheide

De burgemeester van Bergen op Zoom, Petrus Cuypers, begon in de eerste helft van de 19e eeuw met de aankoop van gronden, zijn zoon Louis ging daarmee door en liet de villa bouwen en het park in fasen (1843-1878) aanleggen. Hij vernoemde het geheel naar zijn moeder Maria van Mattemburgh. Zijn kleindochter Marie-Louise verkocht het landgoed van 400 hectare in 1970 aan Brabants Landschap.

Het park van Mattemburgh wordt gerekend tot de vijf gaafst bewaard gebleven stijltuinen van ons land, met een Engels en een Frans deel. 'Hoogtepunt' is een theekoepel op een kunstmatige verhoging. Van hieruit lopen zichtassen naar de (voormalige) Oosterschelde en het beekdal van de Blaffert. Onder de koepel bevindt zich een voormalige ijskelder, nu in dienst als winterverblijfplaats voor vleermuizen.

De villa is bij uitzondering zondag 15 september open voor publiek van 12-17 uur.

Scan de qr-code voor de website

Vraag:

Van wie is landgoed Mattemburgh?

Heemhuisje 't Kwartier

Binnenweg 33, Hoogerheide

Het Heemhuisje is een arbeiderswoning uit 1879. Vanaf ongeveer 1850 kochten arbeiders een stukje heidegrond en bouwden daarop hun woninkje. Veel van toen is gelukkig bewaard gebleven.

Het huisje heeft een afmeting van een kleine 4 bij 12 meter. Het beschikt over een voorkamer (woonkamer), een slaapkamer met twee bedsteetjes, een keuken en een 'stal': een voorraadschuur met een hok voor het varken, een hok voor de geit en een ouderwetse wc in de vorm van een stenen optrekje met een gat erin.

Het rijksmonument is in 1980 gerenoveerd en is op zondag te bezoeken.

Scan de qr-code voor de website

Vraag:

Wat is de mevrouw op de foto hierboven aan het doen?

IK BEN
HIER
GEWEEST

PLAK JE STICKER HIER!!

OPEN
MONUMENTEN
DAG

Raadzaal (voormalige kapel)

Huijbergseweg 3, Hoogerheide

ZONDAG
OPEN

In de eind 2023 vastgestelde nieuwe erfgoedvisie maakt de gemeente Woensdrecht duidelijk groot belang te hechten aan ons erfgoed. Om dat te onderstrepen heeft de gemeente de voormalige kloosterkapel aan de Huijbergseweg 3 te Hoogerheide aangewezen als gemeentelijk monument. De kapel doet nu dienst als raadzaal en trouwlocatie.

In 1888 werd aan de rand van het centrum van Hoogerheide het klooster van de H. Philomena gesticht. Later werd het klooster uitgebreid met enkele schoolgebouwen en in 1939 met een nieuwe kapel. De kapel werd ontworpen door de Roosendaalse architect Jacques Hurks (1890-1977), die West-Brabant, maar ook daarbuiten, zeer actief is geweest. Hij ontwierp onder andere vele woonhuizen, villa's en kerkgebouwen.

De kapel is van oorsprong opgetrokken vanuit een rechthoekige plattegrond en bestaat uit een middenschip met zijbeuk en bidgang aan de linkerzijde en een rechthoekig sanctuarium aan de rechterzijde met aan de noordzijde een sacristie en de zuidzijde een berging. Het middenschip met sanctuarium is onder zadeldak gebracht met de nok evenwijdig aan de Huijbergseweg. De sacristie en berging zijn ook onder zadeldak gebracht, maar met de nok haaks op die van de kerk.

Tijdens de bouw van het nieuwe gemeentehuis in 2002 is, alleen de kapel behouden. Een deel van de kapel is opgenomen in het nieuwbouwdeel van het gemeentehuis, ontworpen door architectenbureau De Twee Snoeken uit 's-Hertogenbosch. De kapel doet nu dienst als raadzaal en trouwlocatie.

De gemeente heeft eind 2023 een nieuwe erfgoedvisie vastgesteld waarin het belang van erfgoed voor de inwoners en hun leefomgeving (nogmaals) is benadrukt. Om die reden heeft de gemeente een beschrijving van de voormalige kapel laten opstellen om de monumentale waarden van het gebouw vast te kunnen stellen. Hieruit bleek dat de kapel op alle criteria (o.a. cultuurhistorische en architectonische waarde) hoog scoorde. Het betreft zowel de buitenkant als het interieur van het gebouw. Op basis van deze beschrijving en een positief advies van de monumentencommissie (nu adviescommissie omgevingskwaliteit) heeft de gemeente besloten de voormalige kloosterkapel aan te wijzen als gemeentelijk monument. Wij zijn er trots op om op deze manier te kunnen bijdragen aan het behoud van ons waardevol erfgoed.

Scan de qr-code voor de website

Vraag:

Sinds wanneer is de raadzaal een gemeentelijk monument?

Lezing Willem de Weert in de Raadzaal

ZONDAG
OPEN

Huijbergseweg 3, Hoogerheide, zondag 15 september 14 en 15 uur

Sinds dit voorjaar is de Brabantse Wal onderdeel van het Unesco Geopark Schelde Delta. Dat wil zeggen dat onze gemeente wereldwijd geologisch als bijzonder gezien wordt. Hoe zit dat? Waar is dat te beleven? Willem de Weert van Stichting De Brabantse Wal neemt je mee naar de mooiste plekjes zoals de Schenkeldijk in de Noordpolder Calven, het uitzichtpunt op de Rijzendeweg Woensdrecht, de rivierduinen Huijbergen, Kleine en Grote Meer en route Mammoet in de vroegere Boudewijngroeve Ossendrecht. Ook vertelt hij hoe de Brabantse Wal ontstaan is.

OPEN
MONUMENTEN
DAG

Wings over Woensdrecht

Aviolandalaan 37 4631RV Hoogerheide

ZATERDAG
& ZONDAG
OPEN

Woensdrecht is al 70 jaar een begrip in de vliegtuigwereld. Aangelegd als civiel vliegveld, kreeg het in de 2e wereldoorlog na bezetting door de Duitsers een militaire rol die door de geallieerden werd voortgezet. Na de oorlog nam de Koninklijke Luchtmacht het vliegveld over.

Vanaf 1955 kwam hier ook de luchtvaartindustriële ontwikkeling op gang toen Aviolanda zich in Woensdrecht vestigde, naderhand gevolgd door onder andere Fokker. De stichting Luchtvaart Erfgoed Woensdrecht, hebben het erfgoed van deze historie bijeengebracht in het museum 'Wings over Woensdrecht', dat sinds kort gevestigd is op het terrein van Businesspark Aviolanda. Het museum wil een beeld wil geven van de rijke luchtvaartgeschiedenis van de gemeente Woensdrecht.

Het museum is een huis vol relikwieën, herinneringen aan de luchtvaart-geschiedenis op en rond vliegbasis Woensdrecht, beheerd door enthousiaste vrijwilligers die actief hebben bijgedragen aan die geschiedenis.

Het museum is op zaterdag en zondag geopend. U betaalt hiervoor 6 euro entree (incl. koffie/thee) en krijgt enige rondleiding. Kinderen tot 12 jaar gratis.

Scan de qr-code voor de website

Vraag:

Wat is Whisky Four?

RK kerk Onze-Lieve-Vrouw-Hemelvaartkerk

Raadhuisstraat 134, Hoogerheide

ZONDAG
OPEN

Het huidige R.K. kerkgebouw Onze-Lieve-Vrouw-Hemelvaart is in 1912 ingewijd. Deze parochiekerk is in neogotische stijl gebouwd op de plek waar eerst een oudere kerk uit 1721 stond. Boven de ingang is een beeld van Maria te zien en voor de kerk staat het Heilig Hart-beeld van de ontwerper Jan Custers.

Architect: Jan Jurien van Langelaar

Van Dam-orgel

Het orgel dat thans in Hoogerheide staat is in 1887 door de firma Van Dam & Zn gebouwd voor de Gasthuiskerk te Zierikzee. Marcussen bouwde in 1963/1964 een nieuw orgel voor de Gasthuiskerk, waardoor het van Dam-orgel in 1964 het naar de kapel van het klooster van de Assumptionisten in Stapelen bij Boxtel is overgeplaatst.

Hierbij is het instrument in groen, wit en goud geschilderd. In 1977 werd deze kapel gesloten, het orgel verkocht en in 1979 door Vermeulen overgeplaatst naar de parochiekerk Maria ten Hemelopneming van Hoogerheide.

Het is op 30 september 1979 in gebruik genomen met een concert door adviseur Hans van der Harst. Het is op de kerkvloer geplaatst in een zijbeuk van de kerk.

Kerktoeren

De kerktoeren heeft maar drie wijzerplaten; de Woensdrechtse kant is 'plaatloos'.

De reden hiervan is niet gedocumenteerd, maar het verhaal doet de ronde dat, omdat Hoogerheide en Woensdrecht elkaar rond 1900, toen Hoogerheide zich kerkelijk van Woensdrecht afscheidde, niet goed lagen, Hoogerheide bewust aan de Woensdrechtse

kant geen wijzerplaat had gemaakt om het buurdorp te pesten.

De toren is in 1998 gerestaureerd. De opknapbeurt kostte meer dan verwacht, onder meer omdat door een per ongeluk opengelaten luik op het dak, duiven naar binnen bleken te zijn gekomen, die het interieur ernstig hadden vervuild!

Pastorie

De pastorie, die anno 1999 op de nominatie stond te worden gesloopt, is gelukkig behouden, dankzij de Federatie Noordbrabants Monumentenoverleg. Alleen de buitenkant is intact gebleven.

De pastorie is verkocht en verbouwd tot hotel-restaurant.

De tuin van de voormalige pastorie is tegenwoordig parkeerplaats.

Scan de qr-code voor de website

Vraag:

Hoe heet de voormalige pastorie van de Onze-Lieve-Vrouw-Hemelvaart Kerk nu?

Wilhelmietenmuseum

Staartsestraat 2, Huijbergen

ZONDAG
OPEN

Het historische Wilhelmietenmuseum is gevestigd in het poortgebouw van het voormalige Wilhelmietenklooster dat in 1278 in Huijbergen werd gesticht. In de tweede helft van de 19de eeuw hield de orde op te bestaan en huisveste de franciscaanse Congregatie van de Broeders van Huijbergen zich in het klooster. De orde koestert de geschiedenis van het voormalige Wilhelmietenklooster en beheert tot op de dag van vandaag het monumentale poortgebouw en de bijzondere historische collectie. In het museum leert u meer over de geschiedenis die aan de grondslag van het dorp Huijbergen ligt. Daarnaast organiseert het museum jaarlijks een nieuwe tijdelijke expositie met werken van kunstenaars uit de omgeving. Ook vinden er iedere maand culturele evenementen plaats in en rondom het museum.

Het Wilhelmietenmuseum is in de periode april-september iedere zondag open van 12.00 tot 16.00 uur. De entree bedraagt slechts € 4,50 per persoon voor

volwassenen, voor jongeren tussen de 12 en 18 jaar is dit maar € 2,- en voor kinderen tot 12 jaar is de entree gratis.

Pinnen is mogelijk.

In het museum werkt een betrokken groep vrijwilligers als suppoost tijdens de openstelling op zondag. Suppoosten op zaal zijn het eerste aanspreekpunt voor de bezoekers

van het museum en zij ondersteunen elkaar tijdens muzikale en andere evenementen. U bepaalt zelf hoeveel dagen per seizoen u beschikbaar bent om te helpen. We zijn nog altijd op zoek naar suppoosten, dus indien u interesse heeft of graag meer informatie wilt, laat het ons weten via conservator@wilhelmietenmuseum.nl of vanrooij-peeters@home.nl.

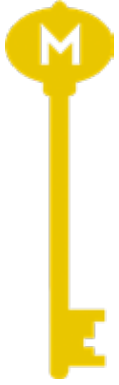
Scan de qr-code voor de website

Vraag:

In de Wilhelmienzaal zijn vele schatten te zien uit de tijd van de Wilhelmiënorde in Huijbergen. Wat was de Latijnse bijnaam van Thomas van Aquino?

HUIJBERGEN

Molen Johanna

Bergsestraat 25b, Huijbergen

De Johanna is een ronde stenen molen aan de Bergsestraat te Huijbergen, in de Noord-Brabantse gemeente Woensdrecht. De molen is in 1862 in opdracht van Petrus Johannes Backx gebouwd, op aanraden van de pastoor van de parochie, die een molen in zijn parochie wilde hebben. De parochie was in 1859 gehalveerd omdat Kalmthoutse Hoek was weggevallen.

De molen is een bergmolen of beltmolen met bovenkruier.

Na de afscheiding van België in 1830 was er een landsgrens door de parochie getrokken, maar de parochie is daarna nog bijna dertig jaar een geheel gebleven.

De bouwvergunning die voor de Johanna is verleend vermeldde ook gebruik als oliemolen en mogelijk is de molen ook als zodanig ingericht geweest. Ook bevond zich een zaagwerk in de Johanna.

Tijdens de Tweede Wereldoorlog werd de molen gebruikt om graan te malen en elektriciteit op te wekken.

In de jaren 60 van de twintigste eeuw raakte de molen in verval. Hij werd in 1966 aan de gemeente Huijbergen verkocht, die hem meteen heeft laten restaureren en maalvaardig heeft gemaakt. In de jaren 1968/1969 is de molen maalvaardig gemaakt. Het interieur is een lust voor het oog. In het nieuwe gebouw naast de molen kunnen bezoekers terecht voor een kopje koffie/thee en voor aankoop van molenproducten.

Tegenwoordig laten vrijwillige molenaars de molen regelmatig draaien.

Open: woensdag- en donderdagochtend en de eerste zondag van de maand. Op zaterdag en zondag hangt de openstelling af van de beschikbaarheid van vrijwilligers.

Scan de qr-code voor de website

Vraag:

Hoe heet molen waar je nu bent?

PUTTE

Theehuis Gloriette

Canadalaan 27, Putte

Het theehuis De Gloriëtte, daterend uit 1768, staat op een kunstmatige verhoging in het Moretusbosch. Het zeshoekige theehuis is in rococo stijl opgetrokken en de voorzijde is naar kasteel Ravenhof gericht, welke net over de grens in België staat. Kenmerkend is de aandacht voor symmetrie en harmonische maatverhoudingen. De centrale as van het Moretusbosch loopt vanaf het Kasteel, door ten noorden van de Gloriette en heeft een hoekige beëindiging.

Het Moretusbosch kwam in 1980 in bezit van Staatsbosbeheer. Door het jarenlange beheer in handen van twee (door de grens) gescheiden partijen was de ruimtelijke relatie tussen de beide parkdelen tegen het eind van de twintigste eeuw verminderd zichtbaar. Van 1997 tot 1999 is in een gezamenlijk project van de gemeente Stabroek en Woensdrecht met behulp van subsidie van de Europese Unie, de relatie tussen park en kasteel hersteld. De zichtas vanuit het kasteel op de Gloriette is geopend door het verwijderen van rododendrons uit de zichtas en de aanleg van een grasparterre.

Gloriette is alleen op zondag 15 september geopend.

Let op: de toegangsweg (Canadalaan) naar het Ravenhof en Gloriette is t/m oktober afgesloten wegens werkzaamheden. Met de auto is dit via Putte niet te bereiken. Je kunt uiteraard te voet wel de locatie bereiken.

Vraag:

Van welk monument maakt theehuis Gloriette deel uit?

Villa Servais, de oude dame, Villa Bieduinen: Rijksmonument op Landgoed Bieduinen

Putseweg 44, Putte

Aan het einde van een lange oprijlaan staat “onze” oude dame; de monumentale villa op het landgoed Bieduinen. Sinds de renovatie staat ze er strak bij! Al ruim 135 jaar biedt zij onderdak aan mensen met allerlei verschillende achtergronden. In 2001 werd zij een Rijksmonument.

Terug in de tijd

De villa kent een lange geschiedenis en was van diverse families. De Antwerpse houtvester Alphons Servais bouwde de villa in 1883 – vandaar “Villa Servais”. In 1911 ging de eigendom over naar de familie Cassiers en in 1956 naar de familie Van Mierlo uit Essen. Deze families woonden hier niet zelf maar verhuurdten Bieduinenhof aan instellingen die hier mensen verzorgden. Servais bouwde de villa in Neo-Romaanse stijl, met kasteelachtige elementen en motieven van de Rondboogstijl. Er volgden meer verbouwingen. Daarbij werd onder meer tegen de toren en de westgevel een aanbouw geplaatst, terwijl het zuidelijke dakschild werd voorzien van een forse dakkapel. De zuidelijke en westelijke gevel zijn gedetailleerd; op de foto een detail van de zuidelijke gevel. De statige achthoekige toren, met een viertal zesruits ramen en verticale schijnschietleuven en de gekanteelde topgevel geven het monument mede zijn kasteelachtige uiterlijk. Met de laatste restauratie en verbouwing, in 2022-2023, werd het herstellen van de architecturale status van vóór de verbouwing van 1967 als uitgangspunt genomen.

De bewoners van het monument: in vogelvlucht

Tijdens de Wereldoorlog II diende de villa als opvang voor uit Rotterdam geëvacueerde zieken en bejaarden. Na de oorlog behield villa Bieduinenhof de medische functie; van 1948 tot 1952 was het een bejaardentehuis in handen van de Franciscanessen van Asten. Onder het echtpaar Van Mierlo nemen de Franciscanessenzusters uit Oudenbosch, vanaf 1958, hun intrek in de villa – zij zetten

de zorg voor de bejaarden voort. Wanneer in de jaren '80, onder impuls van stimuleringsmaatregelen, meer bejaardentehuizen worden opgericht, wordt besloten deze activiteiten op Bieduinen stop te zetten. Het is 1989 wanneer de eerste bewoners, van wat later Stichting Titurel wordt, hun intrek nemen in villa Bieduinen. Tot het najaar van 2021 is het monument 'thuis' voor -uiteindelijk- 20 bewoners.

Het monument in 2024: in oude glorie hersteld, met een nieuwe functie

Sinds het najaar van 2023 bevindt zich in het monument op het gelijkvloers een mooie gezamenlijke ruimte -voor een toekomstige theeschenkerij. De 1e verdieping is ingericht met diverse ambachtelijke ateliers voor de bewoners en deelnemers van Titurel, op de 2e verdieping vinden we kantoorruimte en de zolder biedt vergader ruimte. Er zijn plannen voor verbouwing en restauratie van de aangebouwde zijvleugel en ook de tuin wordt in de komende jaren verder vormgegeven.

Villa Bieduinen is ALLEEN te bezoeken op zaterdag 14 september, 12.00u-17.00u

Scan de qr-code voor de website

Vraag:

Aan welk grensoverschrijdend natuurgebied grenst villa Bieduinen ?

Voor een totaal overzicht van alle gemeente- en rijksmonumenten in de gemeente Woensdrecht: Gemeentelijke monumenten <https://www.woensdrecht.nl/monumentenlijst> en rijksmonumenten naar het monumentenregister Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed: <https://monumentenregister.cultureelerfgoed.nl>

THEMA 2024

Open Monumentendag 2024 staat in het teken van routes, netwerken en verbindingen. Met de slogan 'Onderweg!' zal aandacht worden besteed aan reizen via diverse soorten wegen en met verschillende vervoersmiddelen, van A naar B. Maar ook onderweg zijn in de vorm van tijd; van verleden naar heden, van oud naar nieuw.

'Onderweg!' gaat over de invloed die reizen, vervoer en communicatie hebben gehad - en nog steeds hebben - op het aanzien van Nederland, de inrichting van ons land en de manier van leven zoals we dat vandaag de dag doen. Dit thema zal leidend zijn in de programmeringen die in en rondom de open-gestelde monumenten worden gemaakt.

Druk- en zetfouten voorbehouden.

Samenstelling: Stichting Behoud Cultuur-historisch Erfgoed Zuidwesthoek, Heemkundekring Zuidwestkwartier en gemeente Woensdrecht.

Opmaak: Typisch-M Ossendrecht.